

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Геоекологічна експертиза території _____
(назва навчальної дисципліни)

спеціальність (напрямок) 103 Науки про Землю

спеціалізація Географія

факультет геології, географії, рекреації і туризму

2016 / 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету (інституту, центру)

“ _____ ” _____ 2016__ року, протокол № _____

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)
доцент кафедри фізичної географії та картографії Клименко Валентина Григорівна

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “29” серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ Черваньов І.Г.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
факультету геології, географії, рекреації і туризму)
 назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року № _____

Голова методичної комісії ФГГРТ

_____ Жемеров О.О.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Геоecологічна експертиза території» _____
складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми
підготовки

_____ магістра _____
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напряму) _____ 103 Науки про Землю _____

спеціалізації Географія _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. *Мета викладання навчальної дисципліни* - запобігання негативному впливові антропогенної діяльності на стан навколишнього середовища та здоров'я людей, а також оцінка ступеня екологічної безпеки господарської діяльності й екологічної ситуації на окремих територіях та об'єктах.

1.2. *Основні завдання вивчення дисципліни* - дослідити взаємодію людського суспільства з навколишнім природним середовищем. Вирішення цієї проблеми вимагає екологічних знань від кожного члена суспільства, обов'язкового узгодження людської діяльності з фундаментальними законами розвитку навколишнього середовища.

1.3. *Кількість кредитів* – 4 кредити

1.4. *Загальна кількість годин* – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1 -й	1-й
Семестр	
2 -й	1-2 -й
Лекції	
24 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
36 год.	12 год.
Лабораторні заняття	
год.	100 год.
Самостійна робота	
60 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- Сучасну геоекологічну ситуацію в Україні.
- Головні джерела геоекологічної ситуації в Україні.
- Проблеми раціонального використання природних ресурсів в Україні.
- Екологічне значення атмосфери.
- Джерела і масштаб забруднення атмосфери і стратегія боротьби з ними.
- Забезпеченість водними ресурсами різних областей України.
- Антропогенний вплив на гідросферу та його негативні наслідки.
- Принципи раціонального використання водних ресурсів України.
- Контроль за станом водного середовища і організація його охорони.
- Земельні ресурси України.
- Систему раціонального використання земельних ресурсів в Україні.
- Вплив відходів на навколишнє середовище
- Міжнародні програми з охорони довкілля. Міжнародні конвенції та угоди про охорону природи .

вміти:

- Визначити забруднення атмосфери, водних ресурсів, земельних ресурсів, відходів за різними методиками й методами.
- Визначити забезпеченість водними і земельними ресурсами різних регіонів України.
- Запропонувати різні заходи по забезпеченню охорони атмосферного повітря, водних, земельних ресурсів та відходів

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ

Тема 1. ВСТУП. Сучасна геоекологічна ситуація в Україні. Головні джерела кризової геоекологічної ситуації в Україні.

Тема 2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЕКОЛОГІЧНУ ЕКСПЕРТИЗУ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ.

Обґрунтування необхідності експертизи проектів (ЕП). Екологічна експертиза: мета, завдання, принципи, критерії, типи. Об'єкти і суб'єкти експертизи. Географічні завдання екологічної експертизи. Науково-методичні основи ЕП. Форми екологічної експертизи.

Тема 3. Методологічні принципи ЕП. Схема досліджень при проведенні ЕП. Строки та зміст робіт з експертизи. Інформація про сучасний стан геосистем. Соціально-економічна інформація. Оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВОС). Експертиза ОВОС. Картографічне забезпечення екологічних експертиз.

Тема 4. Вимоги до експерта

Основні права та обов'язки екологічного експерта. Строки та порядок проведення екологічної експертизи територій та об'єктів. Перелік основного пакету документів, що подається експерту для проведення процедури експертизи. Порядок та терміни складання висновку екологічної експертизи.

Розділ 2. Методи і оцінка впливу на навколишнє середовище

Тема 5. Методи екологічних експертиз

Методика експертизи досліджень. Метод аналогії. Моделювання. Метод Мак-Харга. Матриця Леопольда. Метод Бателле. Методика еколого-економічної оцінки проектів.

Тема 6. Оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВОС): склад і зміст матеріалів (ДБН А.2.2.-1-95).

Загальні положення. Структура та зміст розділу ОВОС. Підстави для проведення ОВОС. Характеристика навколишнього природного середовища та оцінка їх впливу на нього (загальні вимоги, геологічне середовище, повітряне середовище, мікроклімат, водне середовище, ґрунти, рослинний та тваринний світ, заповідні об'єкти). Заходи щодо забезпечення нормативного стану навколишнього природного середовища та екологічної безпеки.

Тема 7-9. Забруднення навколишнього середовища

Забруднення атмосфери, вод суші, ґрунтового покриву. Відходи.

Розділ 3. Правові основи геоecологічної експертизи

Тема 10. Правові основи геоecологічної експертизи в Україні. Основні положення «Закону про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 р. Нормативи витрат на проведення державної екологічної експертизи (Постанова КМ України від 13 червня 1996 р. № 644). Інструкція про здійснення державної екологічної експертизи (Наказ Мінекобезпеки України від 7 червня 1995 р. « 55). Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку (Постанова КМ України від 27 липня 1995 р. №554). Про порядок передачі документації на державну екологічну експертизу (*Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 57 (57-99-п) від 18.01.99*).

Тема 11. Міжнародне наукове і економічне співробітництво у вирішенні глобальних екологічних проблем .

Міжнародні програми з охорони довкілля. Міжнародні конвенції та угоди про охорону природи . Глобальний екомоніторинг і глобальне регулювання якості природного середовища. Участь України в міжнародних проектах.

Тема 12. Висновки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	усього	денна форма					усього	заочна форма				
		у тому числі						у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Назва												
Тема 1. <i>Вступ</i>	15	2	3			10	12	2				10
Тема 2. <i>Загальні положення про екологічну експертизу території</i>	5	2	3									
Тема 3 <i>Методологічні принципи</i>	5	2	3									
Тема 4. <i>Вимоги до експерта</i>	5	2	3				2	2				
Разом за розділом 1	30	8	12			10	14	4				10
Розділ 2. Назва												

Тема 5. <i>Методи екологічних експертиз</i>	5	2	3								
Тема 6. <i>Оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВОС): склад і зміст матеріалів</i>	5	2	3				2	2			
Тема 7-9. <i>Забруднення навколишнього середовища</i>	55	6	9			40	82		12		70
Разом за розділом 2	65	10	15			40	84	2	12		70
<i>Розділ 3. Правові основи геоекологічної експертизи</i>											
Тема 10. <i>Правові основи геоекологічної експертизи в Україні</i>	15	2	3			10	22	2			20
Тема 11. <i>Міжнародне наукове і економічне співробітництво у вирішенні глобальних екологічних проблем</i>	5	2	3								
Тема 12. <i>Висновки</i>	5	2	3								
Разом за розділом 3	25	6	9			10	22	2			20
Всього	120	24	36			60	120	8	12		100

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Екологічна експертиза території (заява, вступ)	4
2	Розрахунок забруднення атмосфери та метеорологічного потенціалу	8
3	Розрахунок забруднення поверхневих вод та визначення стійкості водних об'єктів	8
4	Земельні ресурси (стійкість ґрунтів)	8
5	Відходи	8
	Всього	36

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Проблеми раціонального використання природних ресурсів в	10	10

	Україні.		
2	Джерела і масштаб забруднення атмосфери і стратегія боротьби з ними. Антропогенний вплив на атмосферу. Клімат України. Озоновий шар Землі, його значення для життя на планеті. Проблема збереження озонового шару. Кислотні дощі, "ядерна зима". Глобальний прогноз.	10	20
3	Забезпеченість водними ресурсами різних областей України. Принципи раціонального використання водних ресурсів України. Контроль за станом водного середовища і організація його охорони. Заходи по охороні ресурсів морів, основні міжнародні документи.	10	20
4	Використання та антропогенний вплив на ґрунтовий покрив. Система раціонального використання земельних ресурсів в Україні. Відходи.	20	30
5	Міжнародні програми з охорони довкілля. Міжнародні конвенції та угоди про охорону природи . Глобальний екомоніторинг і глобальне регулювання якості природного середовища. Участь України в міжнародних проектах	10	20
	Всього	60	100

6. Індивідуальні завдання

7. Методи контролю

До основних методів навчання належать: лекції, практичні роботи та самостійна робота студентів згідно програми курсу, а також індивідуальні навчально-дослідні завдання (практичні роботи для студентів денної та заочної форми навчання)

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання												Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1				Розділ 2				Розділ 3								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12					100
				40								20		60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література Основна література

1. Гайнріх Д., Гергт М. Екологія: сігу-Аііаз: Пер. з 4-го нім. вид/ Наук. ред. пер. В. В. Серебряков. - К.: Знання-Прес, 2001. - 287 с.: іл.
2. Реймерс Н. Ф. Екологія (теорія, закони, правила, принципи і гіпотези). - М., 1994.
3. Реймерс Н. Ф. Природопользование.: Словарь-справочник/ Н. Ф. Реймерс – М.: Мысль, 1990. - 637 с.

Допоміжна література

4. Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи у ХХ ст. (географічний аспект)/ За ред. Л. Г. Руденка. – К.: Академперіодика, 2005. – 320 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Фонди Центральної наукової бібліотеки ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
2. Фонд бібліотеки кафедри фізичної географії та картографії.
3. Мережа Інтернет.

Методичне забезпечення

1. В. Г. Клименко, Л. І. Фролова Екологічна оцінка природних ресурсів. - Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – 64 с.
2. Клименко В. Г. Гідроекологічна оцінка поверхневих вод басейну р. Уда (в межах Харківської області): методичний посібник для студентів / В. Г. Клименко, Г. Г. Журавель. - Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. - 100 с.
3. Клименко В. Г., Федь Н. С. Гідроекологічна характеристика поверхневих вод басейну р. Сіверський Донець (в межах Харківської області): методичний посібник / В. Г. Клименко, Н. С. Федь. - Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 76 с.
4. Клименко В. Г. Екологічна оцінка річок міста Харкова: методичний посібник для студентів-географів / В. Г. Клименко, М. В. Слацова. - Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. - 60 с.